

Fitxa per la Nules-pèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Vicente Franch Alandí
Any de naixement	1953
Títol	<i>Vicente Franch i Spirits (pop-rock 1968-1978)</i>
Categories	Música, cultura
Data i lloc de l'entrevista	Dijous 30 de març de 2023, casa de l'entrevistat
Equip entrevistador	Etnograma (Nelo Vilar, Laura Yustas)
Enllaç	https://youtu.be/DszltlYXxeY
Extracte	https://youtu.be/qQGiwYS4yjA

Vicente Franch és el fundador amb Benjamín Lengua del grup *Spirits* (aproximadament 1968-78), el conjunt de pop-rock de Nules que ha arribat més lluny en professionalització, popularitat i ambició estètica. En esta entrevista ens fa el relat de la sorprenent història del grup, i també del context musical, local i nacional, d'aquells anys prodigiosos en què van canviar tantes coses. Teniu entre mans una joia per a qualsevol amant de la música popular i de la seua història, tant en l'àmbit local com nacional. Per a nosaltres ha sigut, de veritat, un luxe fer este treball, de fet vam tindre a Vicente i a la seua dona, María Martínez, ¡quatre hores! atenent-nos amb tota la paciència del món (moltíssimes gràcies!). Amb Vicente hi ha molt més que parlar (per exemple, sobre el festival "9 hores de rock" de 1977, que organitzaren ells a Nules) i un munt d'anècdotes que no ens han cabut, però ho deixarem per a una altra ocasió.

Spirits va ser un model a Nules i fora de Nules, un conjunt extremadament professional que ha quedat com una referència en la memòria d'aquells que el van conèixer. La carrera musical de Franch va continuar després d'*Spirits* en l'Orquesta Casanova o l'espectacle "La magia de la música de los años 60 y 70", sempre fent gala de passió per la música i de virtuosisme amb el baix.

A banda de l'entrevista, Vicente Franch ens ha proveït d'imatges i documents que mostrarem raonats en una molt pròxima publicació d'altíssim voltatge, que inclourà també l'únic disc que gravaren, un *single* amb dos cançons pròpies que hem digitalitzat i que es podran escoltar íntegrament. Una informació de luxe, un tresoret que ens honra especialment.

Sinopsi

Vicente Franch Alandí, un dels fundadors del grup *Spirits* (1968-1978), ens parla dels orígens i la història del grup, en el marc en transformació de Nules, la nostra província i l'estat espanyol.

Transcripció

Tu eres Vicente Franch...

Vicente Franch Alandí, sí, fundador d'Spirits. I realment Spirits som inicialment Vicente Franch, que sóc jo; Benjamín Lengua, que viu; Vicente Flich, el bateria, que va morir el 2018, i Enrique Arista que va morir antes, que tenia deu anys justets més que mosatros, Enrique Arista. Això el conjunt, però realment el conjunt se va gestar entre Benjamín i jo. Perquè els dos estudiàvem Peritatge Mercantil en l'Escola de Comerç de Castelló, que estava a on està el Provincial, la part que han fet ara nova que tot això, allí n'hi havia una portalà gran que estava l'Escola de Comerç. Que a la part dreta nostra estaven els... que recorde de vore-ho per la finestra, estaven els xiquets que no estan bé, jovenets, de mentals, no? I a l'altre justet estaven els psiquiàtrics del d'açò, i mosatros estàvem al mig, l'Escola de Comerç. Bueno, pues mosatros sempre havíem tingut afició, però mosatros no sabíem ni tocar un instrument, mosatros no, no. Però si te dic lo que mos va costar, pues ara t'ho explique. Entonces mos se va ocurrir pensar en la possibilitat de... bueno, muntar un conjunt, perquè... però no era per qüestió de econòmica ni era res, era perquè véiem això. Als dos mos agradaven molt Beatles, alguna vegà anant junts, perquè érem amics des de xicotets, Benjamín i jo. Els altres dos no, però Benjamín i jo sí. Mos vam criar junts i... I a vegades cantàvem, a ell li agradava cantar i jo m'agradava fer veus. I bueno, però no mai ho havíem interpretat com algo que podia... però cantàvem alguna cançó de Juan Pardo, d'aquella època de... I ell cantava, se la sabia, i jo pues li feia veus i era bonico. Bueno, total que anant a estudiar i això vam pensar la possibilitat de fer un conjunt. I dic, però si no tenim cap perra, i d'açò. I què vam fer? Pues vam pensar i, pues mira, anem a dependre primer, i vam dependre, però ell va aconseguir una guitarra, i jo después, no sé com va estar la cosa, en vaig conseguir un atra. I ell ja sabia fer dos o tres acordes i me va ensenyar a mi. I jo pues tamé els vaig dependre, però ho captàvem molt molt ràpid, al cap de unes quantes setmanes ja tocàvem. Bueno, si se pot dir tocar, però sabíem els acordes, coneixíem les notes i tot això.

I bueno, què vam fer? Vam dir, pues però ací necessitarem algun micrófono, eh?, i necessitarem algun amplificador i alguna cosa. I ací al costat mateix, ací, la casa cantonera ahí això no estava. Ara viuen germans de Benjamín, ahí en els dos pisos. Ahí s'entrava un tros com tot açò, i ahí n'hi havia una caseta vella, que no tenia ni piso, era d'estes de antes de la guerra. I era de la mare de Benjamín. Ixa casa... que ahí no vivia ningú, estava en ruïnes pràcticament, pues ahí vam conseguir amb uns electricistes, el germà de Pep Pérez, ell i un atre d'ací de Nules que eren amics mos van muntar un poquet d'instalació, enxufes pa poder... i después venia el cas de que anàvem a Castelló i diem: "bueno i com...", i pa ficar dinés, perquè a mosatros mos donaven algo en casa, entonces se solia donar... Però vam dir... me'n recorde jo perfectament que agarràvem el cotxe de línia, el de la Vall d'Uxó, i parava prop de ma casa, allà al jardí, jo vivia allà. I vam dir... mos costava 9'50 el bitllet, i vam dir: pues anem a vore si podem fer autostop... Sí, sí, sí, en serio! Els dos! I féiem autostop, a vegades fallava i no podia ser, però féiem autostop tots els dies, anar i vindre, anar i vindre, i amb ixos dinés vam anar a Musical Portolés... bueno, quan va passar... no sé si va passar un mes o va passar dos mesos, ja teníem ahí un poquet i vam dir: "anem a vore si...". I un amplificador d'estos de segon mà o quinta mà que tenia ell, i això: "xa, i tal...", i donant l'entrà esta i tal... i d'ahí va començar el primer amplificador. I después un micrófono que mos va dir u i... [5 min.] Bueno, pues amb un micrófono i un amplificador enxufant els dos i ahí mos apanyàvem, eh? Después va entrar el bateria, i aquell tenia alguna perra, era dos anys major que mosatros, però bueno, en sa casa estaven molt bé, que... Al millor sabreu qui és: Vicente Flich, el germà és Àlex Flich, que ha segut professor de l'institut? Pues ell era el bateria, ell se va comprar enseguida una bateria i a mosatros mos pareixia això pues un tesor. Una bateria, mare meua! I después va ocurrir lo sigüent: ja no sé com vam contactar amb Vicente Guerrero i mos vam ficar a... bueno, a traure cançons. Vam fer una actuació debaes pa la Caixa Rural i ahí este Enrique Arista se coneix que estava per allí a vore què... perquè mosatros crec que sabíem quatre o

cinc cançons, però entre elles algunes de Beatles, que ja havíem fet els nostres pinitos. I com les veus les teníem perfectes, i féiem veus tamé, jo sempre li he pegat molt bé.

Estem parlant de l'any 68, si no m'enganye.

Sí, sí. Pues... inclús 67. Però bueno, pot ser que fora el 68, no estic segur perquè se va formar després i podia ser el 67. I este Enrique Arista, perquè després mos ho va contar, ell tenia deu anys més que mosatros i tocava en atres grupos que tocaven molt, molt més, i diu que va vore algo que no havia vist en ningú. I mosatros vam dir: "però si mosatros tenim veu de xiquet!", perquè mosatros teníem ixa mania, que teníem la veu de xiquet. Però ell no... I se va empenyar en... i no sé com va estar la cosa, no és que vam enviar, sinó que Vicente Guerrero s'ho va dixer i va entrar ell, va entrar ell amb totes les de la llei i amb ell vam dependre molt, perquè ell la guitarra la dominava de dalt a baix. Després a mi me va ajudar molt Emilio Penelo, que ha sigut el meu mestre. Ha mort ja. Era dels... el grupo de Nules que n'hi havia antes de mosatros era els Júniors, i ell estava casi a dos per tres estava en l'ensayo ficat. I a mi va ensenyar ja totes

IVicente Franch, baixista d'Spirits.

les notes. Jo era el baixiste, i me va ensenyar pues totes les notes, tots els secrets. Jo tenia aptituds tamé, perquè si no tens aptituds no... Després tamé vam pensar en la possibilitat de millorar, anant a la banda música i fer solfeo que no n'havíem fet. I en quatre dies, tamé t'ho dic —bueno, qui diu quatre dies diu dos mesos—, vam passar tots els llibres. Sí, sí, sí, sí, tots els llibres, igual Benjamín que jo, i mos van donar instrument. Saxo ell i jo trompeta. "Bueno, hala, a tocar!". Jo en casa pitipí, pitipí, pitipí. Al cap de... tornem un dia al açò i no estaven els instruments. I entonces, bueno, no vaig a dir tampoc noms ni res, però entonces n'hi haven directius de la banda, la gent més veterana d'açò, que van pensar que... sabien que teníem un conjunt, que estàvem en un conjunt, i pensaven que mosatros anàvem allí a dependre pa aprofitar-mos, perquè no teníem intenció d'eixir en la banda sinó aprofitar-mos de... Bueno, coses que passen. És que és una anècdota perquè t'ho dic perquè mos ho van furta i, bueno, mos vam resignar, però mosatros estàvem un poc disgustats perquè mosatros seguíem ensyant i tot açò. I després mos van dir: "bueno, si vosatros

prometeu que tal. —Pues sí, si no hem dit mai que no", i mos van tornar a donar els instruments i vam tornar un atra vegà allí. Vam passar... pues si havíem passat en dos mesos tot el llibre de solfeo, pues ara en una setmana els vam passar tots, els llibres. Vam tornar un atra vegada, els vam passar tots i hala, ahí teniu els instruments. Mos va durar, pues no sé, dos setmanes, tres setmanes, un mes mos va durar, mo'ls van tornar i ja això va ser definitiu ja. Sense explicacions, pel mateix motiu que... amb la casualitat, que després ho vaig vore jo, el meu instrument li'l van donar a Pep Pérez. Perquè un dia quan ell tocava amb mosatros

me diu: "el teu instrument me'l van donar a mi, el mateix maletí tal i qual", perquè els instruments se quedaven allí en la banda. I jo dic, pues bueno, i ho vam dixer estar. **[10 min.]** I res més. I mosatros seguíem ensyant, i després una cosa que hem tingut molt bona mosatros, en els inicis tamé, és que mosatros, no és exagerar, mosatros hem estat ensyant, eh?, deu hores tots els dies, incluits dumenges. Tots els dies, tots els dies, tots els dies. Deu hores tots els dies, matí anava a dinar i tornava ací a l'ensayo, però no amb pesadés sinó amb alegria, perquè... I què passa? Pues que en un any mosatros estàvem que mo n'eixíem, i després va vindre el tema, entre atres, no?, que estant tocant, recorde jo, en la

Targeta d'Spirits, amb Antonio Tárrega de representant.

Terrassa Alcázar, que ahí n'hi ha una foto de quan tocàvem allí, una foto, pues se presenta allí... no sé si açò és correlatiu, però bueno, era tamé per el principi, i se presenta... mosatros estàvem fent... tocant allí, pa

<https://www.nulespedia.com/arxiu-item/vicente-franch-spirits/>

un ball, amb el conjunt, i se presenta un tal Antonio Tàrrega Alonso, exboxeador i molt, molt cara dura, molt emprenedor, molt... Bueno, una persona que tens que confiar, i de fet vam confiar, se va oferir a buscar-mos faena.

A representar-vos.

Sí, per a on fóra, per tota Espanya. I un dia, después d'això vam dir: “bueno, sí, però mosatros no anem a donar-te tampoc els dinés pa que tu...”. Bueno, però un dia se presenta i diu: “he contactat amb un puesto que n'hi han possibilitats i és en el País Basc”. Que el País Basc era, t'ho dic amb tota certesa perquè vaig estar molts mesos tocant allí, era dels puestos més avançats musicalment en instal·lacions i tot de tota Espanya, influint Madrid i Barcelona, no estaven al nivell de... no, no. Sí, sí, n'hi havia un carrer, per exemple, allà en Santurce que se dia calle... se diu, calle Capitán Mendizábal [*actual carrer Itsasalde*], que està al costat de la ria, que mosatros el Hostal Cantábrico a on mos hospedàvem estava allí mateix. I li dien la calle del Dólar, i allí els divendres o dissabte, no recorde, allò era un hervidero de gent, però ixe carrer tot eren discoteques, tot tot tot tot, a dreta i esquerra, discoteques, *boîtes*, era de tot. I ahí n'hi havien uns torradors de sardines a l'entrà i eren tots treballadors, perquè entonces allí els dinés ser palejaven allí. I allí n'hi havien mils de persones en un carrer, dins dels locals i fora al carrer. I la policia, que entonces eren els grisos, estaven allí, però ixe carrer no el xafaven, eh? O sea, no, no, no, estava... Mosatros tot açò ho sabíem perquè el hostal a on mos hospedàvem era de uns tios del bateria que venia amb mosatros entonces, que li dien Ramonchu, que era d'Onda però un tio, un germà de sa mare, se va casar amb una basca i tenien el Hostal Cantábrico, per això mos vam quedar en Santurce mosatros. I mosaros tocàvem en discoteques en Portugalete, en Barakaldo, en Deusto... Bueno, però un mes en una discoteca, un mes o mes i mig en un atra, i vull dir jo que vam estar molt de temps. Entonces un atre dia se va presentar, amb mosatros ja que ja estàvem en contacte, i me diu: “me teniu que donar dinés pa anar a Bilbao, perquè tinc un contacte allí” I entonces me diu... diem: “pues vale”. Bueno, pues efectivament, eh?, ell va anar i va aconseguir el contracte, que allí anaven, bueno, en teoria els millors grups d'Espanya, anaven... perquè van contactar amb molts de Madrid, d'Andalusia, que teníem relació. De València, n'hi havien els Bambinos, de València, que eren molt... i cinc xics tamé. Tamé solien actuar... bueno, igual que mosatros, tres o quatre dies a la setmana en la mateixa discoteca. Bueno total, que este va contactar amb el representant que li... com li dien? No me'n recorde ara com li dien, sí que me'n recordava perquè no me se'n van els noms del... però bueno, a lo millor después m'eixirà. I ja vam estar la primera vegà que vam estar allí, pues lo menos... tres mesos lo menos, sí, sí, tocant de darrere d'un contrat un atre i darrere d'un atre un atre. I mosatros és que seguíem fent lo mateix, perquè vam contactar amb grup de Còrdova que se dien les Trotes **[15 min.]** que quan ells lliuraven venien a vore-mos i quan mosatros lliuràvem anàvem a vore'ls a ells. Ells tocaven al millor en el... no me'n recorde com se dia, de Bilbao, i ells venien a Barakaldo. I això, i en atres de Madrid tamé. I què passa? T'ho dic jo no perquè mosatros fórem uns sants ni res, no?, però era la mentalitat que teníem; mosatros estàvem en lo que estàvem. Estos, per exemple, i els atres i això, allí entonces no n'hi havia Corte Inglés, estava el... no me'n recorde com se dia, “Inglés...” unes cadenes de roba tipo Corte Inglés, però no era Corte Inglés. *World's Worst* o una cosa d'ixes era, sí. I mosatros els dillunsos, crec que era, sí, els dillunsos anàvem a cobrar, perquè entonces era aixina, en la cafeteria Arriaga de Bilbao mos véem, i n'hi havien una tauleta redona ahí, una allà, una allà, era una cafeteria molt gran, amb cristaleres. I allà s'assentava el grupo de Barcelona, allà aquell de Madrid, allà... els que portava el representant este, entre ells mosatros. I aquell anava de taula en taula, ja pues passàvem cómpters, pim pam pompom, pam pam pam, i hala, i aquells ja havien acabat i canviava de taula, i a vegades se feia algo en una taula, o no, o... I... Bretones, Enrique Bretones Treviño, li dien al representant. Bueno, i venia a mosatros a la taula nostra, eh? I bueno, tot açò t'ho dia per lo que estàvem parlant, i mos pagava tamé i tal. Bueno pues, endespués mo n'anàvem tots cada u per el costat... Estos o els altres els faltava temps pa anar-se'n als almacens estos; ja te veus... mos véiem después: “me he comprado unos pantalones de campana”, “me he comprado un jersey y unos tal”, i ja casi no els quedava cap perra, eh? Mosatros lo que féiem és cómpters: a vore, què tenim que enviar allà pa pagar els amplificadors? Pues tant, pues hale, açò pa allà, açò pa la pensió i açò... i el guitarra s'enfadava, perquè volia que cobràrem i mosatros no volíem cobrar, Benjamín i

jo. No volíem cobrar, volien pagar i, bueno, i això, i millorar. No... és que estàvem en una actitud que no era per els dinés, mosatros. I aquell me'n recorde un dia que va agarrar un cabreo... "i... és que no pot ser", eh?, perquè volia... hasta fer-se un cafè o fer-se... És que mosatros arribàvem hasta ixe punt, eh?, en ixa edat que teníem. Mira que ell tenia deu anys més que mosatros, i li vam donar dinés, me'n recorde, i mos va vindre, sempre me'n recordaré, al cap d'un rato amb uns quants anells de bisuteria tot això, que en u era verd, sempre me'n recorde, que ficava una "S" com si fóra la ese d'Spirits, i ell una alegria... Me va regalar l'anell i jo tamé me vaig quedar... perquè era deu anys major, no és que fóra major, però si jo tenia entonces dèneu anys ell tenia vint-i-nou, que tampoc no era vell, però... Ell tenia justet. I vull dir jo que mosatros sempre hem estat en la llavor, sempre sempre sempre, de la faena, de ahorrar, de... de tot, sempre. I de la mà Benjamín i jo sempre sempre sempre sempre, eh?, molt... molt units en tot, en lo que pensàvem, en lo que volíem fer, i en tot. Sí, i per això, per això tamé va prosperar Spirits, perquè a nivell de la Comunitat sobretot, pues érem un grup de referència. A nivell de tota Espanya pues n'hi haven molts grups, eh? Però a on anàvem tornàvem, perquè mosatros después de Bilbao, la etapa de Bilbao, pues vam estar vèrios anys anant a la millor caseta de fires de Còrdova, sí, que era la de Carbonell, que és a on està l'estàtua de Julio Romero de Torres; allí monten la seua... I tocàvem en una orquestra de Puente Genil, pues tots els anys, vam estar vèrios anys, però és que no... Tocàvem allí en fires, que eren maig, eh?, però és que después el representant que teníem allí... que ara... ja me'h recordaré tamé. Perquè sí, me'n recorde que vam tindre un poc de pelea, que ell era germà del teniente... alcalde de Còrdova de aquella època. Sí, sí. I bueno, ell mos donava faena pues per molts pobles en festes de tota Còrdova. **[20 min.]** Jo he tocat en molts, molts... sobretot de província de Còrdova, uf, una barbaritat. Después vam estar tamé... d'allí, perquè hem tocat en molts puestos, mesos i mesos, que ací pràcticament no veníem. Quan veníem veníem a fer alguna fetxa especial i això, i mon vàem anar a Mallorca tamé. I no me'n recorde si amb faena o sense faena, ojo, eh? Però en seguida vam conseguir faena, sí, i vam estar, vam estar tocant, pues per tota Mallorca fent bolos en estiu, lo menos dos mesos, dos o tres mesos vinga fer bolos en festes d'ací, d'allà, d'aquell poble de l'atre... Que per cert, una anècdota que, bueno, pues una anècdota més, no? Recorde en l'any... que va ser l'any antes d'anar-me'n a la mili jo, un any i mig, perquè ixe any el que se n'anava era Benjamín, que se'n va anar a Marina. Ell era un poc major, un any justet major que jo, i se'n va anar... Ell se'n va anar un poc antes, jo después. Pues estant en el despatx del representant més important de Mallorca, que estava donant-mos faena i tot, li toca el teléfono perquè era el representant principal de Nino Bravo. I li van tocar davant... estant mosatros allí, en abril crec que era, en abril, en l'any 73, dient-li que acabava de morir-se en accident Nino Bravo. Davant de mosatros. I ell va penjar el teléfono i mos ho va dir. I mos vam quedar... uf. Sí, sí, sí, va ser algo, bueno... impactant pa mosatros perquè tamé era una referència. Era un fora sèrie i bueno, jo l'he admirat sempre, per la veu i per tot, per tot, era un gran artiste.

I bueno, en definitiva hem estat tocant pues per tots els puestos, per ací no cal dir-ho, la província de Castelló pues tota. Tarragona tamé, amb un representant que teníem allí que li dien Fatsini, que no sé si encara viurà; no és que fóra molt major, però... I después pues per València, però en Valencià menos, per lo que siga. Hem tocat tamé molt, però aixina com en Castelló casi m'atreviria jo... diria mentira, però anava a dir: en tots els pobles hem tocat, però no, no però al millor en tres quartes parts sí que hem tocat. Sí, sí, sí, sí, de pobles tocar hem tocat en molts, molts puestos. I sobretot lo que te dia jo, que... mosatros hem ensayats molt, i entonces Benjamín i jo mos donàvem cómpter de que era una forma dins de les aptituds que mosatros tinguérem, encara que reconeixent que n'hi haven músics de molta més valia, perquè inclús amb mosatros han tocat músics que díem: bueno, fora sèrie, fora sèrie, eh? Que u va morir fa uns quants anys en Onda, que en pau descanse, que era cinc anys més jove que jo i tocava el teclat, que va substituir a Benjamín quan se'n va anar a la mili, era este... mira, este d'ací.

Formació d'Spirits en 1974: Vicente Franch (baix), Iñiqui García (bateria), Tico Guillamón (teclista) i Toni Alonso (guitarra).

Este, el tercer.

I ixe era un tecliste... no cantava, però era un tecliste fora sèrie, als quinze anys que va entrar amb mosatros, bueno vam dir, mosatros féiem cançons de Deep Purple, "[Estrella en la carretera](#)", per exemple, que n'hi ha un solo de teclat impressionant, el bordava igual igual igual, i mos vam quedar que dic, bueno, açò és... Vull dir jo que hem tingut músics, però per exemple este pues per desgràcia, pues, bueno, endespués se'n va anar, no?, i van entrar uns atres.

Vam fer mosatros tamé, que me s'olvidava, en Spirits, cruceros, per ahí, per tot el món. Sí, sí, encara tinc ahí... mira, açò ho havia tret pa que... no, perquè era curiós i jo dic, xa pues li ho ensenyaré, perquè mira, este era del crucero Ybarra. Açò era tots els dies. Mira. Ahí fica les fetxes i fica... mira, veus?, mira, Spirits.

Spirits actuant al creuer danés Dana Corona, en abril de 1974.

El duo tal, en els salons a on tocàvem. Sí, sí. Este exactament era per Canàries, per Funchal [*capital de Madeira, Portugal*], per Màlaga, Barcelona, tal. En un atre que vam fer que era danès... però en ixe anàvem... estos, [25 min.] que va ser en la mili. I se dia el Dana Corona, ixe anava hasta Túnez. Túnez, Grècia, Itàlia, Génova, Barcelona... Bueno, feia... però te tiraves un mes, en cada u vam estar... Un mes, un mes. Sí, sí, un mes. Això mos ho portava un representant de Sevilla, [\[Jesús\] Antonio Pulpón](#).

Teníeu vèries representats?

Sí, sí, mosatros teníem en Galícia —tamé vam estar tocant molt en Galícia—, Camoiras li dien al de Galícia, i allí tamé hem tocat en molts puestos, en el Casino Pontevedra junt amb Atraccions tamé, que tocàvem junts... Bueno, jo què sé, és que en molts puestos de tota Espanya, i después per ací pues... Pues sí, érem famosos a la nostra... al nostre entendre, i ja està.

Después el disco el vam gravar en Mallorca. I una anècdota és que en el crucero de Ybarra, el primer que vam fer, que anàvem els components d'Spirits Enrique Arista, Benjamín i jo i el bateria és possible que fóra... sí, era Ramonchu crec. Ramonchu, que era el que els tios tenien el Hostal Cantábrico. Bueno pues estant allí, estant tocant mosatros —per això t'ho deia perquè algo se veia tamé— estava de vacances i de asueto de açò amb la dona, el jefe de la EMI de Barcelona. Dels discos. I en seguida va contactar, clar el menos xiquet era este, el guitarra, Enrique Arista, i este va dir: “pues a per este”. Que mosatros ni ho vam vore, mos ho va contar después. Diu: “acaba de hablar amb mi este i vol que anem a fer una prova pa gravar un disco”. Sí, sí, sí, sí. En Barcelona. I bueno, pues jo te diré lo que va passar, és que les coses a vegades en la vida, pues tamé la sort tamé t'influeix un poquet. Però va passar el temps i ja se ficaria en contacte amb mosatros. Va acabar el barco, mos vam vindre, vam seguir la nostra vida, i al cap de dos mesos o això mos va tocar. I “uhm, hosti, se'n recorda”. I tal dia en tal discoteca de Barcelona, però sense gent, era a porta tancà. Sí, sí, sí. I vam anar a la direcció, que portàrem els instruments, que muntaríem els nostres instruments i faríem la prova pa la EMI. I jo te diré lo que va passar: en tot ixe espai de temps pues resulta que vam coincidir amb un altre grup que estava preparant la eixida ja a escenari, eh?, i era [Santabárbara](#), no sé si l'has sentim nomenar. Que tocaven [Charly](#). Pues mira, ixos va ser l'estropessó. Mosatros vam fer la prova igual, i hasta els de Santabárbara mos van felicitar, mos van dir que impecable, perquè mosatros en ixa presentació no féiem cançons pròpies, féiem Beatles, que era lo que bordàvem, Beatles. I aquells se van quedar... però EMI no contemplava dos coses en ixe moment. I ja pues ja van ser ells els que es van llançar i és que podria haver segut d'una altra manera. Igual que... paregut cas és, encara que és diferent a lo de Mallorca que t'he dit jo de les discoteques, que mos vam quedar mosatros... vam guanyar anem a dir la possessió del nostre representant, la discoteca. Què va passar? Pues que va vindre la mili de Benjamín i mosatros teníem... no podíem quedar-mos allí a vore, allí què coneixíem de música, de buscar... Mon vam vindre ací i, que si busques gent el fiques a tono, el prepares, un músic. Perquè no és el dir: hala, ja... El repertori ja te'l saps. No, tens que preparar-lo i tens que... I ja pues no, ja no vam tornar allí, saps? I aixina ha transcurrit tota la història, tocant i tocant i més tocar, i dormir poc, vida nocturna. I això. I lo que un dia te comentava antes d'açò. I pobles que jo, independentment de Nules, eh?, que tot siga dit, perquè jo la veritat me senc nulero de tota la vida des de que vaig nàixer hasta hui i hasta que me morga. Aixina com Nules té fama de que... bueno, pues la gent de Nules no pot vore a u de Nules que a lo millor triunfe un poquet o que tal i qual. **[30 min.]** Jo te puc dir que mosatros en Nules mos han donat faena totes les comissions dels bàrrios, perquè ahí estan els contractes pa vore's, que l'atre dia me vaig meravillar jo, jo dic: “hosti, però Sant Joan i Sant Xotxim que eren els que agarraven el saló Galícia que existia ací, és que una barbaritat de fetxes mos donaven, contínuament. Jo ja me se despintava ja, perquè hem tocat tant que ja no... Era del 72, 73 i 74...

Aixina va transcurrir més o menos tot. I els pobles que, apart de —t'ho havia dit lo de Nules, no?—, i els pobles que... Artana per exemple, és un poble de que m'he sentit sempre agraït perquè érem molt jovenets mosatros quan mos contractaven, i “xa, vingau”, que ells mos pagarien al millor menos, però... O no, no ho sé. Igual que... però mosatros mos sentíem agraïts perquè això pa mosatros era un tesor, en aquelles fetxes arreplegar... I en les Alqueries lo mateix. Sí, les Alqueries lo mateix. A part de Nules, no? Però dos pobles dels que... sí, sí, sempre els he tingut ressenyats en ixe sentit, eh?

(...) Que ahí me tocava lidiar fort. Per això te dia jo que quan en Benjamín estàvem molt units, però quan ell se'n va anar a la mili me vaig quedar al front jo de uns quants, que eren estos, molt bons músics, molt, molt, molt, molt, però pa portar-los rectes era molt difícil. Perquè dius “ui, per què els tens que portar rectes?”, pues mira, per exemple, anàvem en el barco i se va empenyar una vegà el tecliste en que no volia ficar-se el tratge. I ell tenia l'obligació de tocar mitja hora en el comedor el piano. Tocava el piano, amenitzava i después sopàvem i lo que siga i después tocàvem. Bueno, pues “que no me fiqué això perquè...”. I que va agarrar ell i el bateria, van agarrar les camises i les van... les camises que portàvem, ahí no són ixes, però en una altra foto estan: eren grogues i damunt anava la jaqueta, i les camises diu, pues se coneix que van pensar, pues anem a tirar-les a la basura... al lavaor, i aixina... I jo me vaig ficar en el puesto i dic “no home no”. Però jo és que tamé tenia un poquet de d'açò i dic “no home no, a mi no me toregeu”.

Jo havera segut capaç de tallar i dir “s'ha acabat”, o tirar-los de dalt del barco baix. No, no. I vaig dir: “no. —Pues Franch, nosotros no... —No, vosotros cogéis las camisas y os las ponéis, si no ya habéis terminado de tocar aquí”. I se'n van anar a la llavaora, les van agarrar, que no estava en marxa, les van traure i se les van ficar, amb una cara llarga i a tocar. Jo dic “no home no. Ara quan acabeu de tocar si voleu les llaveu, i les fiquen a secar i demà ja serà un atre dia”. Però vull dir jo que eren... n'hi haven un parell... este no, el guitarra de Onda no, però els atres dos eren... tenies que manejar-los perquè si no te se n'anaven. I eren molt bons músics, però tenien les seues coses, sí. Aixina que hem tocat lidiar en tota classe de...

Ja m'ho pense, mare meua què aventures! I què tocàveu? O siga, des del principi teníeu un repertori, m'imagina...

Bueno, el repertori sempre hem estat actualitzant-lo, sempre, no mai tocàvem... Sí, sí. Vam escomençar... És que mosatros féiem molt Beatles, però no era tot Beatles, ni mucho menos. Jo he arribat a tocar lo menos quoranta o cinquanta de Beatles, eh? I les féiem... Sí, sí. El que passa és que no tinc gravacions, i és que... veus?, lo que són les coses de la vida. El bateria este que te dia jo, Manolo Fas, de Vall d'Uixó, que té una fàbrica de mobles de cuina que se diu Esmiks —per si vos sonava el nom—. Ell va escomençar a treballar pa una empresa de madera d'ací de Nules que se dia Salviplast, que eren els germans Avariento. Pues ahí és a on vam contactar, que ell era... treballava pa d'ells i era un xiquet. Bueno, ell és de la mateixa quinta que jo: un xiquet, ara té setanta anys, però quan jo te dic tenia dèsset anys i això. I bueno, per què t'ho dia?

Hem començat a parlar del repertori, que teníeu varietat i actualitzat.

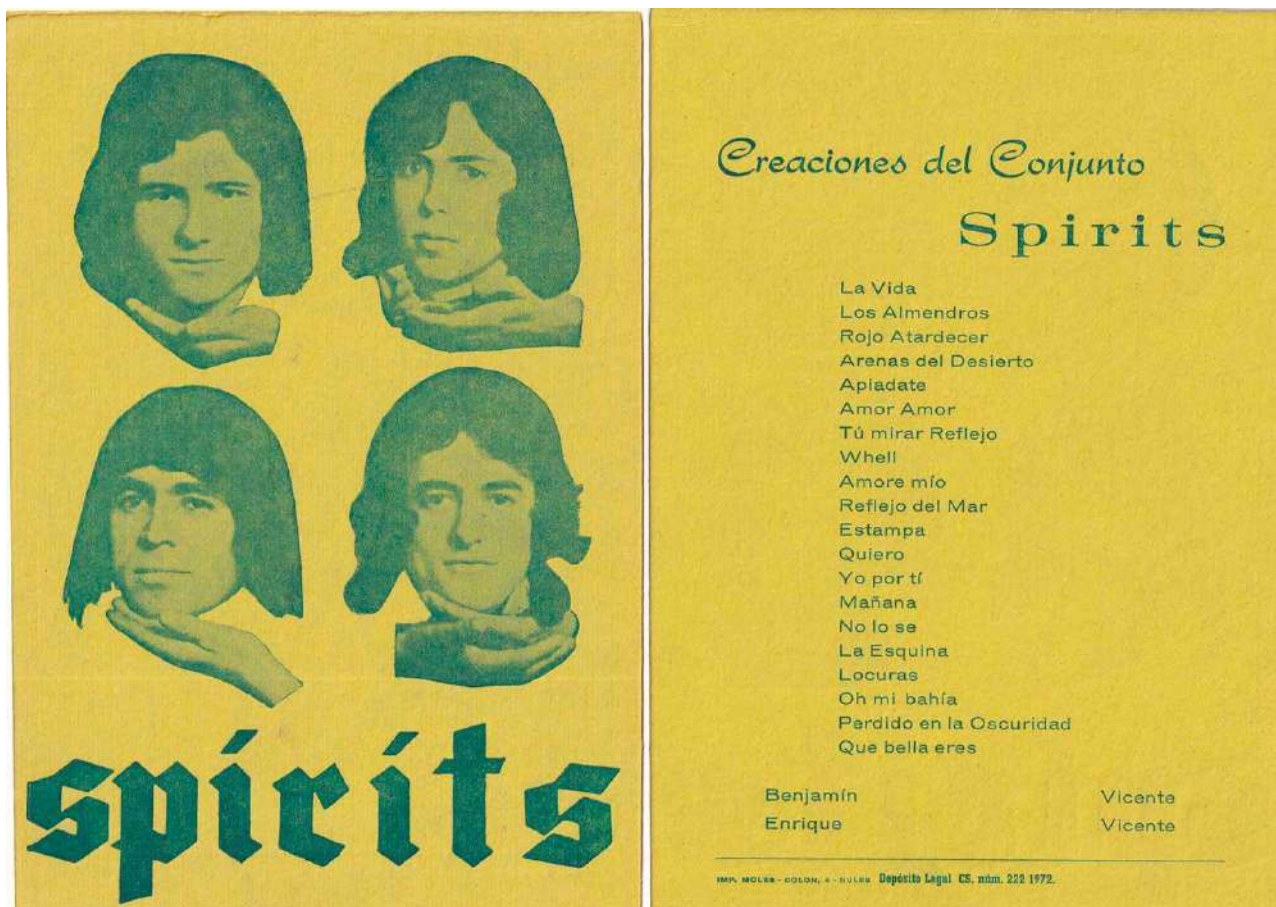
I actualitzat. Entonces mosatros hem fet sempre, pues hem anat, [35 min.] a part de Beatles pues tocàvem de tot, de tot, de tot. Mosatros vam escomençar amb molts temes que... tots els palos que n'hi haven entonces: el chachachá, el vals, de tot de tot, passodobles, de tot, perquè el guitarra, este Enrique Arista dominava la guitarra de tal manera que tocava de tot, i ell mos ensenyava les cançons que ell coneixia d'ell. I entonces mosatros pa fer ball tocàvem això, intercalàvem cançons de Beatles, intercalàvem cançons de tots els grupos, com els Mitos, com com els Ángeles, com els Brincos, com de molts grups que n'hi haven, tots els grups que al millor feien veus i tal, mosatros els solíem tocar i ho féiem bé, la veritat. I el repertori, pues sempre hem estat actualitzant en la medida tamé de lo que te dia: que damunt la capacitat nostra de treball era d'una manera que estàvem pràcticament com qui diu descansant mentres els músics en Bilbao i per ahí estaven mig dormint después de dinar, mosatros ja estàvem pensant en la discoteca, que el discjòquei ja anava perquè anaven les dones de limpieza a limpiar pa la nit i ja anava a preparar-se els discos i lo que havia rebut i a provar, i mosatros anàvem enseguida i: “oye, ¿qué has recibido? —Pues mira, esto tengo, que eso os puede ir. A ver, tal i qual...”, pom pom pom, hòstia, i ell mos ficava, mos llevava: “para, sí, tal, qual”, i anàvem traent els acordes de l'açò, anàvem traent la lletra, ell amb tota la pacència mos ajudava, mos ajudava a tirar el disc avant, perquè entonces era aixina, a tirar-lo avant i a tirar-lo arrere i mosatros pues ahí. I quan acabava la vetlà —a vegaes no, a vegaes mos quedàvem a mitan i seguíem un atre dia, però a vegaes l'acabàvem i obrien les portes, mosatros havíem pegat un mosset ja a on fóra, i ja estàvem allí, o siga, ja no ens menejàvem. Hasta la matinà que acabàvem. I ja ixé tema el tocàvem i la gent se feia loca, perquè n'hi hava... era tot gent estrangera tamé. És que claro, era un puesto turístic, no és que fóra en Nules o fóra... Era gent, que ixos temes al millor els havia acabat d'escoltar eixint en Londres, o a on siga i... “hosti!”. I això pues solia ocurrir molt.

I amb l'anglès vos apanyàveu?

Sí, perquè jo a mi me s'ha donat molt bé, molt bé l'inglès sempre. Jo vaig estudiar anglès... bueno, en els estudis en l'institut i tot això era francès, jo lo que he estudiat en batxiller. Però después en Peritatge Mercantil era anglés i francès, però me s'ha adonat molt bé. Jo el anglés, a part dels discos que hem tret moltes lletres, en fi, de vocabulari hui en dia els meus fills que en saben prou, eh?, pues diu “és que tu tens memòria”. Pues n'hi haurà moltes coses que no me'n recordaré, eh?

Bueno, i música pròpia?

Música pròpia, Arista va traure més de vint cançons. Sí, sí, però no. Curiosament, tu diràs “per què”, pues no sé dir-te. Mira, mira, totes estes totes són d’ell. Jo ne vaig traure algunes tamé. Veus? Estan en tots els colors [risses].

Fullet publicitari amb el llistat de cançons d'Enrique Arista.

Bueno, és [estètica] Andy Warhol...

Mira, veus?, açò és un atra època... Mira, açò és de quan... a vore si l'agarre... Mira, targetes de presentació. Mira, el que te dia jo. Eh? I açò va ser en ixa època quan ja no estava este mosatros vam fer... vam fer... sí, sí, mosatros vam decidir entonces —perquè ja te dic jo que la capacitat era molt gran: a part de tocar vam dir, “pues per què no mos busquem la faena mosatros?”. I vam contactar, perquè no teníem llicència, vam contactar amb el que mos donava la faena dels barcos i vam tindre... perquè entonces no era com ara, era més... i mos va fer un escrit, que no sé per a on... donant-mos com a, no agència sinó subagència, com si treballàren pa d'ell però mosatros treballàvem pa mosatros i buscàvem faena pa mosatros. I donàvem pues a algun grup tamé. [40 min.] Sí, sí, sí. I bueno, va ser un atra època de la nostra vida que... que bé, sí. Mosatros tot lo que fóra dedicat al conjunt i a tot això... Ah, i me s'olvidava tamé: i quan jo te dia de, per exemple, els inicis de tot, que ahorràvem lo del bitllet, eh?, pues tamé recorde que quan vam comprar el primer amplificaor, donant una entradeta, lo que vam poder i de quinta mà o de sexta mà l'amplificador i tal a Musical Portolés de Castelló, que vivia encara el auelo, que era el que teníem mosatros la relació, después els fills pues uns se van quedar en el local i el atre, Tico que era el major, que encara viu i això, que ja està súper jubilat, és major que jo. En el carrer Sant Lluís que està... estos estan al carrer de Enmig, i gires al carrer Sant Lluís com si anares a lo que era Governació i ahí està Tico Portolés, que és el fill major. Bueno, pues son pare, que tenia molta relació, era director de la banda crec que era d'Alcora, que per cert va morir dirigint la banda. Si ell era el director i va morir, i tocava el piano, bueno! I el fill, el Tico, tamé, bueno, fora sèries, això són un atre món, eh? Pues què passa? Que ell mos veia, volia

<https://www.nulespedia.com/arxiu-item/vicente-franch-spirits/>

ajudar-mos tamé i tal, i mosatros érem xiquets com aquell que diu. I ell mos donava faena tamé, perquè tenia molts pobles que compraven instruments allí les bandes o això, i que tenia contactes amb pobles xicotets, per exemple, Canet lo Roig, Torre en Domènech, bueno, pobles de que baixaven a Castelló i tenien contacte. I feien les seues festes i entonces no estava tan comercialitzat el tema en representants, com era un poquet més ací te pille ací te mate. I ell... “ah, mira, tinc pa vosatros, pa tal dia tant, tal dia tal, esta cobrareu 4.000 pessetes, esta 5.000”, i ell se quedava algo. El 10% o... crec que era el 10% entonces. Se quedava això i bueno, i mosatros teníem dinés per mosatros i pa pagar-li a d'ell tamé junt en lo que... perquè ja va, al començar a fer fetxes pues ja va canviar la cosa. Después més avant mos vam comprar un furgó, o siga, ja va canviar tot. Pa desplaçar-nos per... anàvem per tota Espanya, que per cert...

Franch, Benjamín, Toni i el furgó groc d'Spirits.

Sí, sí, per ahí està el furgó, un furgó que el vam pintar de groc, amb les lletres als costats, “Spirits”. Un furgó Ebro, però que en aquelles fetxes... que el vam vendre después al representant de Tarragona, Fatsini, que havia anomenat antes, que ell tenia conjunts en exclusiva d'ell, i pa un conjunt d'ell va comprar el furgó nostre. Que mos va pagar lo mateix que mos va costar. Sí, perquè jo te diré, no sé com va estar la cosa, crec... no... si dic algo que no... Que mos va costar quatre-centes o quatre-centes cinquanta mil pessetes, ixe furgó. I resulta que quan ell va vindre, que ja el teníem anys mosatros el furgó, però l'haviem reparat, l'haviem pintat i estava... perdia algo de oli, tamé t'ho dic [risses]. Sí, que me'n recorde d'ixe detall. Pues va vindre ací aposta, ací a la casa que mosatros... a comprar-mos que... no seria ja per el final, perquè ja mos desfíem? Crec que va ser per això ja. I entonces valia huit-centes i pico mil. El mateix furgó. I entonces lo mateix que mosatros... no li ho vam comentar, al millor... ell tonto no era, massa ho sabia. Però tamé sabia que feia negoci a lo millor aixina, i a mosatros pues mira, de maravilla. Pues per lo mateix que mos va costar mos el va comprar. I después me'n recorde que va protestar perquè perdia oli: “escolta, ací què passa? — Ui, mosatros no sabem res, mosatros estava bé açò”. I bueno, ahí se va acabar tot.

I hasta quin any vau estar, més o menos?

Pues jo recorde, vull recordar, però no sé exacte ara... El any, a vore, sí, podia ser, podia ser, sí perquè jo als 25 anys, per el motiu que havia comentat al principi, que volia buscar estabilitat i tal, vaig entrar a treballar en l'oficina de l'almacén de Fernando i Federico Espinosa. I seria pues... jo tenia 25 anys, eh?, [45 min.] o sea que ne fa... Pues vint-i-quatre i mig, recorde que l'última fetxa la vam fer en una boda de molts dinés en un cortijo de Jaén. Sí, en un cortijo de Jaén vam fer la última fetxa, que el guitarra entones era un tal... érem Benjamín, un bateria d'Almassora que después va tocar amb mi en Casanova, en la Orquesta Casanova; jo i un tal Fernando Sebastià, guitarra molt bo, molt bo, que no ha parat de tocar hasta ara, però viu en Orense. Que mosatros en Orense hem tocat tamé molt. No amb ell, hem tocat en Orense en tot... en Galícia tamé vam tocar molt.

No treballaríeu tot l'any, treballaríeu la temporà, en estiu a la millor, o sí, era tot...?

En Spirits? No, no, tot l'any. Sí, sí, sí. Lo que passa és que l'hivern no era lo mateix que l'estiu. Sí, en estiu apretaves perquè era les fetxes... Después el 14-15 d'agost eren sagrats i el 31 de desembre jo he estat tota la vida... uf, si escomençara a recordar, bueno! Per tota Espanya, ixes fetxes que pagaven... se paga molt, eh?, pues sempre les hem fet, sempre. I en hivern pues tocaves menos pero, veus?, t'apoyaves... Nules, Burriana, al millor anaves a València, Tarragona féiem coses, per Teruel tamé hem tocat molt, molt per la zona de Teruel, i Calaceite, els pobles estos que n'hi han anant pac Alcañiz, tota ixa... Alcañiz, Belchite, Escucha, Perales de Alfambra, Alfambra... bueno, Hinojosa de Jarque, tot... Ahí n'hi han mil pobles que he tocat en... Sí, sí, és que al final te fiques a pensar ara i dius "bueno, és que...". I encara pues ja veus tu, encara me va passar que en Casanova tamé n'hem fet... Casanova, lo que te dia antes dels mesos ixos, que dius "i com t'apanyaves?". Pues mira, u era segur que era vacances, que tenia vacances, jo i els atres, i les altres fetxes pues lo que te dia jo, patint. Perquè... bueno, patint, tenies, anem a dir, se pot dir divendres, dissabte i dumenge que tamé... no compten, perquè ixos no treballes, eh? Bueno, si treballaves el divendres i te l'acoplaves en un puesto no massa lluny, no te implicava, dissabte menos i dumenge menos. El dumenge paties el dilluns pa treballar, però vull dir jo... Els atres dies de la setmana, pues combinant, a vegaes demanant permís, uns atres entrant antes, i jo què sé, i aixina mos hem apanyat, sí. Però que jo encara m'ho vaig complicar més, perquè quan jo te dic, en l'orquestra Casanova, después d'Spirits, damunt d'això vaig fer un pub en Nules. Sí, un pub molt bonico que jo te diré, que encara... no existix ja, però la pizzeria Napoli, en Nules, bueno, pues no n'hi ha un local al costat? Això era el... ara me se'n va hasta la memòria... El Xarop. El Xarop era meu i de dos sócios més. Sí, sí, i vam comprar el local, vam fer per tot lo alt perquè mos lo va decorar tot el Corte Inglés de València, perquè teníem un conegut que el comercial d'allí i, bueno, i después al costat n'hi havia un local, que encara no era pizzeria, no existia, i al costat vam fer una sala de màquines pals xiquets. Era nostre tamé això. Después m'ho vam deixar, s'ho va quedar u dels sócios, que era el que, bueno, pues podia més, que tenia més capital i ja no podíem. Però, bueno, mosatros estàvem al mando del d'açò, vull dir jo que jo eixia del treball, vaig demanar permís en la empresa pa eixir un hora antes i entrar un hora antes per el matí. Pa obrir. Hasta, escolta, hasta les 2:00 del matí, quan me tocava a mi, que era un dia sí pràcticament i un dia no amb el atre, el... Joyeria Carlos, que era l'atre sócio, no estava, però els altres dos sí, que era un cosí, germà de la meua dona i amic, i jo. I jo saps lo que feia? Pues quan eixia a migdia de treballar, [50 min.] ací teníem un atre sofà i jo me gitava a dormir hasta les 3:00 que entrava, i la meua dona em preparava un bocadillo. I me despertava, agarrava el bocadillo i me n'anava al treball un atra vegà. Me menjava un bocadillo en la taula, feia la meua faena i tot i crec que era a les 6 o a les 5 i mitja, no me'n recorde, eixia ja de l'oficina. I obria el local, i tenia dos camareros, mentres ells ho preparaven i això me n'eixia a comprar al supermercat alguna cosa que feia falta: unes llimes o una... i me'n tornava. I sopava en la cabina que teníem allí, que ficava discos, allí sopava. Això vaig estar dos anys i mig, aixina. Però és que ara venia el fin de setmana i me n'anava a tocar. Aixina que... tu dius, este com té que engordar? Pues aixina [risses].

Ací en Nules en quins llocs es podia tocar? Quines sales hi havia entones, recordes?

Pues entonces principalmente el Saló Galicia. Ahí tots els dumenges... ai, tots els dissabtes i dumenges orquesta, sempre. Venien molts de València tamé a tocar ahí. I bueno, i mosatros entre ells, pues tamé hem tocat moltíssim ahí, molt molt molt.

I después en festes tamé, en festes.

En les terrasses, m'imagina, a la Terrassa Emo...

Después, claro, bueno, sí, después està la Terrassa Emo, però moltes eren pa festes. Claro, eren en festes i això. I la Terrassa Alcázar...

I això, pues bueno, aixina hem transcurrit tota la vida, i ara pues heu vingut vosatros i claro, jo... pues ho veus com un ensòmit, perquè ara vas recordant, no? Però... i sé que en la nostra època, pues molta gent jove, molta, mos ha seguit, encara que al millor en ixé moment no... tampoc ho detectaves, perquè tu anaves a la teua, no?, però después t'has donat cómpter, eh... gent que a mi a vegades me cantava cançons de les que jo... aixina com volent dir... Jo dic, "hosti, este...". No, ni entonava ni res, però jo dic "este mos ha sentit moltes vegades". I ahí n'hi ha una foto que mosatros vam fer una actuació molt memorable, perquè la veritat és que... no m'agrà comentar-ho al millor ací en... Però bueno. Resulta que els antics Júniers, encara que açò puga desmereixe'ls a ells, però pa mi eren... han seguit els meus mestres, eh? Tamé t'ho dic, però ells van buscar un cantant i uns músics de Vall d'Uixó i van fer una orquesta molt bona, molt bona, que se dia Quevedo y Supergrupo, i vam decidir entre tots ells i mosatros fer una actuació, o siga una velà en el Saló Galicia, amb la recaudació pa mosatros, arriesgant pues això, lo que puguérem valer els dos, pues era difícil omplir allò, i fer una hora cada u. Vale, va passar, i açò és que és cert, i ho dic perquè és veritat, i va ser xocant. Entonces va vindre el moment que, bueno, pues mosatros veníem de Bilbao entonces. Portàvem un repertori però de lo últim que puga haver, de Slay, de tot mesclat però tot —apart dels Beatres que ja els tocàvem—, però tot de grups inglesos bons i cançons que mos s'acoplaven molt a mosatros. Bueno, pues va vindre la... vam muntar tot, cada u el seu equipo, uns ací i atres allà i això, i parlem a vore, a tirar a sorts a vore qui escomençava, perquè claro, el que escomençava pues normalment no n'hi hava gent, i entonces pues això ho sabíem tots. Bueno, total que agarra i tirem a sorts, eh?, i ix que tenien que escomençar ells. Pues vale, però quan faltava un rato pa escomençar, pues se presenten que "fulano —no vaig a dir noms—, fulano no està, que no té d'açò i tal". Tot excuses, tot... [55 min.] "Que no, que tal i qual"; ells volien eixir, pues quan estiguera la gent en tota la garra. Que ells feien cançons de Tom Jones, de tot això, perquè el cantant era del Port de... del Port no, de Sagunto. Molt bona veu, un supercantant, la veritat, i ells eren molt bons músics. I pac ací i pac allà i un cabreo allí perquè mosatros no volíem i ells tal i cual, i al final vam doblar i vam dir, "pues escomençarem mosatros. Ja està, què tenim que fer", amb excuses "pues no pot ser, pues no pot ser". Allí n'hi haven quatre gats. I vam dir, "bueno pues", i vam començar mosatros i vam començar a tocar casi tot cançons instrumentals, que el guitarra les bordava, que era Enrique Arista. I intercalà alguna cançó tamé i això, però de lo fort que mosatros portàvem no vam tocar ni una cançó. I la gent anava entrant, anava entrant, i mosatros tocant i la gent pues per allí això, i mosatros pim pom. Va passar la hora o hora i quart, no me'n recorde lo que era, i ja vam acabar. I au, pues vam penjar i van escomençar ells. Se van ficar les llums, que portaven més llums que mosatros, i van escomençar a cantar cançons fortes de Tom Jones, de no sé què, i molt bé. I la gent ja estava mig ple, ja estava mig ple allò. I a mosatros mos se va ocurrir, que no ho teníem pensat, perquè no... I vam anar als vestuaris que n'hi haven allí, al Saló Galicia, i vam dir... perquè havíem eixit sense roba de res. Vam eixir normal i corrent. Mira, va ser aixina perquè tamé mos vam cabrejar en unes coses que... I vam dir, pues... I vam anar, que ahí està la foto que se veu, que ara la buscaré, i vam anar i mos vam ficar roba, però roba de —que ahí ho voràs— amb tirants de colors, de pantalons acampanats que portàvem; mos vam pintar, mos vam pintar les cares... O sea, i vam eixir dels vestuaris quan mos tocava el segon i últim passe, que estava a rebentar, pues vam eixir mosatros com un grup d'atracció. I bueno, vam pujar a l'escenari, aquells ho van fer molt bé, però mosatros la veritat ho van fer doble. Vam escomençar a tocar tot el repertori que portàvem, que era impressionant, que venia d'allà de Bilbao que molts "hòstia", saps?, se quedaven... I conforme anàvem, amb les pintes que anàvem i tot jovenets i això, i bueno, va ser un... I

entonces aquells se van... me'n recorde que després va passar tot ja eh?, però se van cabrejar perquè mos van dir que els havíem fet mosatros una encerrona. Sí, sí.

Bueno, històries que passen que per desgràcia no viu... bueno, no viu: dels que tocaven sí perquè no eren els Júnios, eren Quevedo y Supergrupo. Però bueno, els principals que era Emilio Penelo, que era el meu mestre, ha segut el meu mestre i un gran baixista, que ell me va ensenyar, eh? I jo, pues després tenia les meues aptituds i vaig millorar tot lo que... Però ell va ser pa mi pues una persona molt volguda en tots els aspectes. I no me dol dir que ha segut el meu mestre de tota la vida. Tocava Miguel Tel, un súper guitarra i un... companyero d'Enrique Arista, els dos tocaven en els Júnios en el seu dia.

Ah, Enrique tocava tamé en els Júnios.

Sí, sí, sí, sí. Enrique i Miguel Tel eren els guitarres, els dos. U que li dien el Pollaco, que ha mort tamé, el bateria, i... i el atre... qui me dixé? Penelo, Enrique, Miguel i el Pollaco, claro, el quatre, sí.

Que se quede gravat tamé i que mos enrecordem d'ells.

Sí, sí, sí, sí. Sí, han sigut pioners en Nules, perquè jo era molt jovenet. Claro, és que ells en broma en broma eren set anys majors que jo. Quan ells estaven tocant jo recorde de vore'ls tocant, jo no sabia ni lo que era una guitarra, i me quedava... perquè entonces feien festivals en Nules i en atres pobles, i venien de Xilxes, el... me'n recorde que en Xilxes n'hi hava u que se dien los Raymans, que anaven amb una camiseta —és que jo d'això me'n recorde— a ratlles. “Eh, jo dia, hosti, què bé van estos” [risses]. I després uns que se dien “los Cuerdas Vibrantes”, del Port de Sagunto, [60 min.] crec que eren. Bueno, n'hi hava... que per cert ahí tinc un llibre editat de la història del pop-rock i ahí estan... ahí n'hi han mils de... I mosatros tamé estem en ixe d'açò. I bueno, sí, sí, ha sigut...

Después de vosotros jo no recorde.

Bueno, han hagut... jo crec que seguint la huella nostra van estar Quinta Galaxia, que van escomençar.... jo crec que un poquet a l'impàs nostre de dir: “ui, mosatros tamé...”, eh?, un poc més jóvens que mosatros, un poc, però que jo després els vaig sentir i hem arribat a tocar els dos junts, i ho feien molt bé. Molt bé, eh?, molt bé. Sí, además hem tingut molt de contacte, camaraderia en totes les situacions, vull dir jo que no hem tingut mai topeties de res, ha segut una cosa sana i molt bé. I no recorde... bueno, després han hagut a lo millor, ja... si han hagut molt més darrere alguns pues ja me s'ha despintat tamé. Perquè jo... n'hi havien uns que estaven fent-se tamé, i “vine a l'ensayo, ei, vine”, però els dia que sí, sí, però anava a la meua, que ja no tocava a lo millor jo ja. I ja no... Però bueno, si he pogut ajudar o algo, sí que he ajudat. Ara, tamé he anat un poquet a la meua, perquè...

La referència és els Spirits, perquè quan anem per ahí el que mos diuen és els Spirits. Algú se'n recorda dels Júnios, però no molt més.

Sí, és increïble, però és que mosatros va fer molt el eixir d'ací, perquè aixina com els Júnios pràcticament no van eixir... Ho feien molt bé, que jo pues ja te dic, però mosatros que... claro, a base de molt d'ensayar

mosatros mos vam multiplicar, és que això jo ho tinc molt en cómpter perquè... jo no sé si en un any, des de que jo vaig dependre a tocar a l'any sigüent, mosatros mos codejàvem amb els millors grups que n'hi havien per allà pel País Basc i per tota Espanya, mos codejàvem. Claro, però això no era debaes, era a base de molt de ensayo. I me'n recorde que anàvem a Castelló a comprar discos, pa traure discos de grups que nos agradaven. I a dos per tres n'hi havia un local allí que... un puesto que ja no està, prop de la plaça Major, i anàvem Benjamín i jo, ell i jo sempre érem carn i unglà, sempre a tot, a tot, els que ho menejàvem tot, els que açò, allò, els que citàvem a l'ensayo, els altres "a ensayar ara? —Sí home sí". I a vegades estar ell i jo ensayant assoles i traent cançons, mil vegades, i al millor te dic jo deu hores les feia jo i les feia ell, però al millor els altres ne feien quatre. Vull dir jo que era aixina, ha segut a base de... i no ho féiem forçats. Lo més bonico és que ho feies que acabaves cansat, però al dia sigüent estaves esperant pa tornar. Mira, és lo que... i claro, això te... mos va fer pujar molts escalons, que en un any ja pràcticament ficar-te a un nivell alt no és fàcil. No és gens fàcil, eh? I amb un repertori que a lo millor teníem cent cançons i renovàvem contínuament, a lo millor no la mitat a l'any sigüent, però... Però una quarta part la renovàvem en seguida, eh?, i això costava molt de treball tamé, perquè no...

En les fotos hem vist una xica. Jo no sé... ixa xica estava amb vosatros en el grup?

Lolín García, Benjamín Lengua, Enrique Arista, Pep Pérez i Vicente Franch.

Està allà, sí. Loli, Lolín García, que ha mort ja. I esta pues vivia, sent joveneta, perquè ella era molt més joveneta; tenia molt bona veu, vivia en este carrer d'ací, el carrer del Carmen. Son pare tenia vaques, era... no era veterinari però exercia de veterinari, curava gossos, gats, vaques, de tot. Sí, sí. I tenia una germana major i un germà que viuen en Vall d'Uixó, que és músic tamé, que ha tocat amb mi en Casanova. Sí. La vida és que pega moltes voltes. I bueno, l'atra xica li diuen Leila, que era de Canàries, [65 min.] i mos vam enterar en aquelles fetxes que n'hi havia una xica que tenia molt bona veu, però no havia tocat mai en cap puesto. I no sé, coses que té... del boca a boca. I la direcció... pues viu en els pisos més alts de Castelló, que crec que n'hi han

vint-i-cinc pisos allí, que són ja... ja tenen anys, que encara són els més alts, crec. I vam anar allí i mirant els d'açò i vam vore... Leila o no sé com li dien d'apellido, ara... sí que ho sabia però ara no... I vam pujar, vam contactar amb ella i "sí, bueno, pues vale pues provaré". Mosatros li vam ensenyar tamé un poquet, la vam ficar pa que... Ella tenia bona veu, però tenia que fer-se a açò. Però no res, dos dies, una fora série, igual que Lolín, cada una tenia un estil i esta xica después se va ajuntar... bueno, se va casar amb un músic que... dels de la meua època, que li diuen Esteban. Se dien [Esteban i Leila](#), i feien actuacions per ahí els dos, d'estos que fan duos. Ne feien mils d'actuacions ixos. Sí, sí, ho feien molt bé, ho feien molt bé.

Una foto publicitària no impresa: Benjamín, Franch, Leo, Juanvi, Leila i Lolín.

I el guitarra que hi ha allà, en ixa foto, que li dien Leo, tamé un guitarra molt bo, un hipilóndio però molt bon guitarra, de Gandia. I este venia d'un grup de Villa-real, i no ho sé, tamé vam contactar un dia no sé com i se va ficar a tocar amb mosatros. Que dormia ahí, en el ensayo, allò que apareixia un... Mare meua! Ha mort tamé este. Va morir fa uns quants anys només. I és que han passat molts músics. Per Spirits, molts músics.

Éreu atrevits, no? Éreu valents.

Sí, ara, és que això costava més, perquè sabeu què passa? Que els que sempre hem estat des del principi principi hem segut Benjamín i jo, però tenies que acoplar a dos més en

tot un repertori, i cada dia que entraven gent nova pues mig repertori o tres quartes parts se n'anava a l'aire. Perquè les aptituds de uns o tal, o una forma de tocar o tot això, no s'acoplava a lo que al millor... i entonces féiem temes bons tamé però un atra història. Sí, sí, és que això és lo que m'ha costat a mi, digam, ha sigut un poquet més pesat. Quan entrava un músic nou, "me cague'n n'hi ha", a treballar més perquè és que necessitaves quant antes estar al dia pa eixir i donar la talla, perquè això ho teníem clar: mosatros quan eixíem, els Spirits que eixien tenien que ser els Spirits. No podien ser... "mira...", que te digueren: "açò no és allò. —No, no, açò és açò, mosatros amb Beatles o amb Deep Purple o en Slate o en... anem a dir que fóra Queen, que no ho era, però tenia que ser el nivell, i això ho teníem molt clar, mosatros. Sí. I aixina pues...

És interessantíssim, eh?

Bueno, sí, ha segut una vida intensa, la veritat, intensa. Bonica i intensa, perquè n'hi han moments que fa... jo me'n recorde dels dits, eh? Encara se me nota algo, però jo tenia cavallons en els dits. Claro, això era un callo i era un cavalló. Ahí un cavalló, un frau. És que eren tantes hores que açò hasta se deformaven els dits. Me s'han deformat, perquè jo va haver un moment i dic: "açò és meu?". Era un callo ahí a la punta i un esfondró en tots els dits. En la mà esta. En esta no, en esta me se feia ahí el callo, de la pua. Ací, tot açò era un callo, però en estos tot.

I m'ha agradat molt que me féreu açò, perquè no ho he buscat jo, però enseguida que m'ho van dir pues sí, perquè no sé els anys que viuré, eh?, la veritat, això és parlar en plata. En tots els condiments que tinc ahí pues bueno, no crec que... de broma que dic: "hasta els noranta no me'n torne arrere", però bueno, això són paraules que les dic per dir-les. Però bueno. Entonces que quede constància de coses del grup que no ha tingut mai una entrevista d'este tipo, pues sí, m'és agradable i sé que queda ahí, i el que vullga vore algo de la vida de lo que jo he dit bonament, pues que n'hi hauran coses que diran: "pues este què diu?", o... **[70 min.]** Però bueno, es lo que me ix ara después de tants anys ja, i lo que recorde tamé. I n'hi han moltes coses, pues que s'hauran quedat ahí en el tinter i que... n'hi han moltes, sí.

A pesar de que jo ne recorde moltes de quan era prou jovenet, la veritat, ne recorde moltes moltes, però atres moltes s'han difuminat. I jo sempre, tamé tinc que dixar constància d'açò, perquè el grup el vam fundar Benjamín i jo en un principi. Ell i jo mos vam gelar les relacions. Tamé van haver alguns malentesos después de trencar i això. Però jo a Benjamín sempre l'he tingut en un altar. T'ho dic perquè mos vam vore en l'enterro del bateria, i vam estar... Però ell viu en Castelló i fa la seua vida, en tots estos anys no mos hem vist, però jo sempre l'he considerat més que família meu, més, perquè mos hem criat de jovenets, eh? I és que hem estudiat junts, mos hem buscat nóvia junts, eren amigues. Hem tingut el conjunt, hem peleat a mort, hem... Lo indecible, jo sé lo que és recordar, en aquells temps, per ahí per província Tarragona acabar una fetxa i al dia siguint tocar en un atre puesto de per allà. I dir, "bueno, i què fem?". Una vegà vam dormir en un desguace. Sí, sí, sí, sí. Vam dormir un desguace, però un atra vegà vam anar a un hostel, estava ja de dia eixint el sol, i toquem i diu "és que està ple, diu, però si vos espereu ara s'alçaran uns quants que...", treballadors que dormien. I bueno, pues allí en el brancal, allí amb el cap aixina, el sol pegante i tal, i al final: "eh, que ja està, ja està". I recorde sempre que mos gitem i en l'alinhada uns pèls que jo dic "mare meua", dels que havien estat... [risses]

Home, i no van canviar els llençols?

Què va! I unes coses que dius... pues tot açò ho hem passat Benjamín i jo, els atres tamé, però ell i jo... mos enteníem perfectament, no hem tingut mai ni una discussió, eh? Eren a vegades discussions de tonteries, deia: "pues ixe pardalet és verd. —Pues no, que jo l'he vist que és blau". Bueno, bobaes d'ixes sí, però de discussions de d'açò mai en la vida, eh? I jo l'he apreciat molt a d'ell, com a músic i com a persona. Sempre, eh? I l'apreciaré, sempre. I independentment de que no mos veiem i això. I els germans... és que hem segut com si fórem família. Els germans no han sigut músics ni res, però mos veiem.

I vull dir que jo sempre els voldré i sempre... Benjamín tamé, independentment de malentesos que puguérem tindre en el seu dia. Però no hem tingut contacte perquè ell va fer espectáculos... que els vam fer entre els dos encara. Después de desfer-se, però jo ja li vaig dir: "ho dixen... ho dixen perquè no...", jo estava treballant en la oficina i no volia... havia tallat en lo del grup i no volia continuar ja més. No per ell, sinó perquè no, me donava... I entonces ho vam deixar i ell va buscar un altre soci, que era el bateria este. Vicente Flich, que después se van separar i van fer els dos espectáculos... Bueno, dels tres que n'hi han, els dos més importants: Espectáculos Pirámide, que és el germà de Àlex, Vicente Flich era ell; i Benjamín, Espectáculos Levante. Que Espectáculos Levante el vam fer ell i jo.

I jo pues treballant en Espinosa, en estos, en la Orquesta Casanova i el pub Xarop. I ja està.